

ארבעת המינים

בתורה נאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון (של חג הסוכות) פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמתם לפני הוה אלהיכם שבעת ימים" (ויקרא, כ"ג, מ).

על פי פירושם של חכמים את דברי התורה, ארבעת המינים המוזכרים בפסוק זה הם: "פרי עץ הדר" – אתרוג; "כפות תמרים" – לולב, ענף צעיר מעץ התמר, שטרם נפתח והיה לכף תמרים; "ענף עץ עבות" – הדס, "וערבי נחל" – ערבה.

רעיונות שונים נתנו במהלך הדורות לנטילת ארבעת המינים. על פי פירוש אחד, ארבעת המינים מסמלים את הפירות והיבול שעלו יפה בשדות בשנה החולפת, ונטילתם והשמחה בהם מבטאת את הכרת הטוב על כך. על פי פירוש אחר, המגוון שקיים בארבעת המינים, והייחודיות של כל אחד מהם, מסמלים את המגוון והייחודיות שקיימים בעם ישראל. ונטילתם יחד מבטאת את הרעיון שהאחדות צריכה להישמר בין חלקי העם השונים, למרות ההבדלים ביניהם.

- עַם אֵיכָה אֶהְיֶינָה הַשָּׁנִים שֶׁנֶּגְנוּ בְּאַרְבַּע הַדְּרוֹת אֲנִי אֵל אֶרְבַּע הַמִּינִים אֲנִי מְצַדֵּיק?

סוכות בבית הכנסת, לאופולד פיליפובסקי, (1869-1933)

הידעתם?

בתקופת בית המקדש השני היו נוטלים את ארבעת המינים רק ביום הראשון של חג הסוכות, למעט במקדש- שם היו נוטלים את ארבעת המינים במשך כל שבעת הימים.

רבן יוחנן בן זכאי, כחלק מסדרת תקנות שקבע בעקבות חורבן בית המקדש השני, שינה את המנהג הקיים, והנהיג שבכל מקום, בכל שבעת ימי החג – ייטלו את ארבעת המינים.

שמעו סיפור:

באחד מימי חג הסוכות, נערה צעירה רצה ברחובות העיר, אל ביתו של חכם ישועה עטיה. לאחר דקות ארוכות של ריצה, דפקה הנערה על דלת ביתו. וחכם עטיה פתח לה את הדלת במאור פנים.

לאחר שהציע לה מעט מים קרים להרוות את צמאונה, שאלה אותה: מה שאלתך ומה בקשתך נערת? ענתה הנערה ואמרה: לכבוד חג הסוכות קנה אבי את ארבעת המינים. אך היום, בבואו לברך עליהם כמידי יום ביומו בחג הסוכות, הוא גילה להפתעתו כי הערבה כולה יבשה, ואין בה עוד עלים.

והוא ביקש אותי ללכת אל ביתך, כבוד הרב, ולשאל את פיך מה לעשות – האם יש לברך על ארבעת המינים האלו, אם לא? הרב עטיה קימט את מצחו כחושב מה להשיב, אך לפני שענה, אמר: "לפני שאשיב לך, אשמח לשמוע את דעתך. האם אפשר לברך על ארבעת המינים האלו?"

"אני חושבת" אמרה הנערה " שאפשר לברך על ארבעת המינים גם ללא הערבה. ראה אותה, אין בה טעם, אין לה ריח, העלים שלה אינם ירוקים ורעננים ולמדנו שאת הערבה המשילו חכמינו זכרונם לברכה לאלו שאין בהם טעם וריח- שאין בהם לימוד או קיום מצוות ומעשים טובים. אם היה מדובר באתרוג, בלולב ואפילו בהדס, אולי הייתי עונה אחרת..".
חיך הרב עטיה ואמר: פה מפיק מרגליות. אך נדמה לי כי זהו בדיוק החידוש הגדול שמלמדת אותנו התורה! כוחנו באחדותנו. ואחדות זו כוללת את כל חלקי העם, גם אלו שאין בהם לא לימוד ותורה ולא מצוות ומעשים טובים. ועל כן, אפילו שהערבה היא זו שחסרה – אין לברך על ארבעת המינים".

הסיפור מבוסס על קטע פרשנות של הרב ישועה עטיה, המובא בספרו: שערי ישועה, חלק ב', עמ' 114, , ירושלים (1990), אך הסיפור עצמו דמיוני)

אליסף תל-אור

- מה דיצתכם על הישגיו אלו כן אגד מארבעת המינים מייצגים דימויות שונות?
- האם ארבעתכם באמת יש דימויות שאין בהם "יטעם" ו"ריח" ככל ארבעתכם?
- הנפשו את ארבעת המינים על ידי הוספת פנים, ופריטים נוספים, בהתאם אתראור שהצעתם אלו אגד מהם.
- המייצג את היחסים שבין הדימויות השונות, כיצד ניתן לקרוב ולקבץ אותן – אלו על אלו?

חידות ומשימות:

בתקופת המשנה התקיימה מחלוקת בין רבי ישמעאל ורבי עקיבה – בנוגע למספר המינים שיש לקחת מכל אחד מארבעת המינים. התאימו בין הדעות השונות שמופיעות במשנה (סוכה, ג', ד) שלפניכם, לבין הציורים המוטבעים על מטבעות הכסף העתיקים מתקופתם של רבי עקיבא ורבי ישמעאל (בני כמעט אלפיים שנה) שנמצאו בחפירות ארכאולוגיות:

רבי ישמעאל אומר:
שלושה הדסים ושתי
ערבות ולולב אחד
ואתרוג אחד.

רבי עקיבא אומר: כשם
שלולב אחד ואתרוג
אחד כך הדס אחד
וערבה אחת.

מטבע כסף, מתוארך לשנת 134-135
(מרד בר כוכבא)
צלמת: תמר דבזבני

מטבע כסף, מתוארך לשנת 69-70
(המרד הגדול)
באדיבות רשות העתיקות.

- מה אדעתכם הרעיון הסמלי שבסוכה של כל אחד מהמינים?
- כיצד נוהגים כיום?

שרים ביחד:

"מלך הסוכה", אביהו מדינה:

<https://www.youtube.com/watch?v=WG1MMIZh9Y>

בצחוק!

כשבני המשפחה בנו את הסוכה הם החליטו שכל הסכך יהיה רק מכפות תמרים.

כשסיימו לשים את כל כפות התמרים הם ראו שיש באמצע הסוכה, חריץ צר וארוך שנשאר ריק.

אמר הילד הקטן: "אולי נשים שם את הלולב, הוא יסתום את החור הזה..."

ענה הלולב: "סכך מזה..."